

ΣΥΝΟΧΗ

Δραστηριότητες

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Γιώργος Θεοτοκάς, *Εθνική συνείδηση, Τρεις παραλλαγές στο ίδιο θέμα* – Α΄

Το απόσπασμα προέρχεται από τη συλλογή δοκιμίων «Πνευματική πορεία» (1961) του Γιώργου Θεοτοκά (1905-1966), λογοτέχνη και κορυφαίου διανοητή της Γενιάς του '30. Το συγκεκριμένο κείμενο γράφτηκε το 1943.

[§1] Όταν μιλούμε σήμερα για ελληνική παράδοση, βάζουμε στο νου μια πνευματική και ηθική εξέλιξη μακρόσυρτη και πολυποίκιλη, με πλήθος διακλαδώσεις που μπλέκονται αναμεταξύ τους και συχνά αντιστρατεύονται η μια στην άλλη, μα δημιουργούν ωστόσο ένα σύνολο ενιαίο, με θαυμαστό πλούτο μορφών. Φτωχός λοιπόν μας φαίνεται ο ζήλος των διανοητών που πασχίζουν να περιορίσουν την παράδοσή μας σ' ένα μικρό διάστημα χρόνου, έξαφνα στις τρεις γενεές του 5ου αιώνα π.Χ., όσο κι αν είναι περίλαμπρη και καταπληκτική και μοναδική στην ιστορία του κόσμου η πνευματική συγκομιδή της κλασικής εποχής. Φτωχός και άγονος, γιατί στηρίζεται σε μια θεωρητική αφαίρεση, σε μια σύλληψη εργαστηριακή, αντίθετη στη ζωντανή πραγματικότητα του τόπου μας, που, εξόν από το πολύδοξο κλασικό ιδανικό, περιέχει, στη μνήμη της και στις κληρονομικότητές της, το θρύλο του Μεγαλέξανδρου, το απέραντο άνθισμα του ελληνικού κόσμου, την Ορθόδοξη Εκκλησία, τα χίλια χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και τη μεγάλη της τέχνη, τον κοινοτικό μας πολιτισμό της Τουρκοκρατίας, τις περιπέτειες της Διασποράς, την Κλεφτουριά, τη δημοτική ποίηση, το Εικοσιένα, το καινούριο κράτος με τους αγώνες του και τα παθήματά του, όλα αυτά δεμένα το ένα με το άλλο σ' ενότητα οργανική. Μέσα σε τούτη τη ζωντανή, τη ζεστή ενότητα της ελληνικής παράδοσης ζει και το κλασικό ιδανικό σαν ένα μέλος της αναπόσπαστο, που την επηρεάζει ανέκαθεν και βαθύτατα, μα κι επηρεάζεται ολοένα απ' αυτήν. Η προσπάθεια να χωριστεί το ιδανικό τούτο από κάθε

οργανική του συνέχεια, ν' απομονωθεί και να υψωθεί στη θέση δόγματος που να μονοπωλήσει το πνεύμα, αναιρώντας όλη την εξαίσια ποικιλία των ελληνικών μορφών ζωής και δημιουργίας, έγινε πολλές φορές και με διάφορες προφάσεις από τους λογίους της χώρας μας και πάντα καταστάλαξε στα νεκρά βάλτα του σχολαστικισμού.

[§2] Δεν σταματά όμως στην ιδιαίτερη παράδοσή μας, όσο κι αν είναι η παράδοση αυτή πολυσύνθετη και πλατύχωρη, η σημερινή συνείδηση του Ελληνισμού. Σαν μέλη του λαού αυτού, ανήκουμε στην Ευρώπη γεωγραφικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, συμμετέχουμε στη ζωή της, πάσχουμε μαζί της, χανόμαστε μαζί της και σωζόμαστε, αν σωζόμαστε, πάλι μαζί της. Όλα τούτα, σήμερα δε χρειάζονται βέβαια παραπομπές για να τ' αποδείξει κανείς. Αλλά κι η πνευματική μας αλληλεξάρτηση με τη Δύση είναι μια ατράνταχτη πραγματικότητα της ύπαρξής μας, από τα βάθη κιόλας των Μέσων Χρόνων, πραγματικότητα που εδραιώθηκε κατά πρώτο λόγο ακριβώς στο τεράστιο γόητρο του κλασικού ιδανικού. Η Ευρώπη ολάκερη, με τα βιβλία της, τις ιδέες της, τα σύμβολά της, είναι κομμάτι του σημερινού εαυτού μας, καθώς και τα αρχαία γράμματα, το ρωμαϊκό δίκαιο κι ό,τι άλλο συντέλεσε στο να γίνουμε αυτό που είμαστε. Είναι κάτι που μας έπλασε και προσέτι είμαστε κι εμείς, μ' όσες δυνάμεις έχουμε, κάτι που την πλάθει αυτήν, ένα μικρό μα ζωντανό μόριο της δικής της ζωής.

[§3] Ούτε, ωστόσο, και στο σημείο αυτό σώνεται η νεότερη ελληνικότητά μας, γιατί όσο βαθιά και σφιχτά κι αν ανήκουμε στην Ευρώπη, υπάρχει πάντα μια πλευρά του εαυτού μας που ακουμπά στην Ανατολή, μια πλευρά που οι παλαιότεροι μας, με την κάποια νεοπλουτική ξιπασιά που χαρακτηρίζει συνήθως τις καινούριες κοινωνίες, ντρεπόντανε να τη φανερώσουν, αλλά που εμείς, ωριμότεροι και πιο σίγουροι στα πόδια μας, τη νιώθουμε σαν ένα πλουτισμό της ζωής μας και δεν θέλουμε να τη χάσουμε. Συνεννοούμαστε με το Γάλλο, όμως συνεννοούμε και με τον Αρμένι και με τον Άραβα. Ζούμε στο ρυθμό της δυτικής ζωής, είμαστε μέρος της Ευρώπης, όμως δεν υπάρχει αμφιβολία πως η πολυσύνθετη ιδιοσυγκρασία μας ανήκει ταυτόχρονα και σε κάποιαν Ανατολή, που δεν είναι ωστόσο η μεγάλη Ασία, αλλά μια Ανατολή πιο κοντινή, ήμερη και οικεία. Είναι ο γεωγραφικός χώρος

που οι παλαιότεροι καθόρισαν ως την «καθ' ημάς Ανατολή», χώρος που κλείνει μέσα του τη Βαλκανική, τη Μαύρη Θάλασσα, τη Μικρασία ως τον Καύκασο κι ως τη Μεσοποταμία και ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο με τους τόπους που απλώνονται στις ακρογιαλιές της. Και τούτος ο κόσμος περιέχεται στην πραγματικότητα της ζωής μας και θα ήταν ασυλλόγιστος αυτοακρωτηριασμός και στένεμα των ο-ριζόντων μας το να θελήσουμε να εξουδετερώσουμε τα στοιχεία του πνευματικού εαυτού μας που βρίσκονται σ' επαφή κι ανταπόκριση μαζί του.

[§4] Μα κι ύστερα απ' όλην τη διαδρομή που κάμαμε με λιγοστές φράσεις στο χώρο και στο χρόνο, μεγάλη θα ήταν η αφέλειά μας αν νομίζαμε ότι χαράξαμε τα τελειωτικά όρια της ελληνικότητας, ότι βρήκαμε τάχα το βασικό δόγμα που δεν μπορεί να το παραβεί η πνευματική ζωή της Ελλάδας δίχως ν' αναιρέσει τον εαυτό της. Γιατί ο Ελληνισμός ζει, άρα αλλάζει ολοένα σύσταση και μορφή, ανανεώνεται, αναπροσαρμόζεται σε καινούριες περιστάσεις, αφομοιώνει καινούριες αντιδράσεις, ανακαλύπτει δρόμους που δεν περίμενε, φτιάχνει έργα πρωτότυπα, διαμορφώνει αντιπροσωπευτικούς τύπους αλλιώτικους από κείνους που ήξερε. Δεν υπάρχει λοιπόν, ούτε θα υπάρξει, όσο ο Ελληνισμός είναι ζωντανός, σύστημα κανόνων που να ρυθμίζει οριστικά πότε ένα έργο είναι ελληνικό και πότε δεν είναι. Ο μόνος κανόνας της ελληνικότητας που σηκώνει η δική μου τουλάχιστο συνείδηση είναι τούτος: ελληνικό είναι κάθε έργο που βγαίνει με ειλικρίνεια από τη ζωή, την καρδιά και τη σκέψη των ανθρώπων του έθνους μας.

Θεοτοκάς, Γ. (1994). Εθνική συνείδηση, Τρεις παραλλαγές στο ίδιο θέμα, Α. Στο *Πνευματική πορεία* (σσ. 48-51). Αθήνα: Εστία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να εντοπίσεις τους μηχανισμούς που εξασφαλίζουν τη συνοχή των παραγράφων του κειμένου. Για ποιον λόγο
2. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο σκοπός του συγγραφέα στην §1 του κειμένου; Πώς οι συνοχικοί δεσμοί των προτάσεων της και οι νοηματικές σχέσεις που δηλώνουν υπηρετούν τον σκοπό αυτό;
3. Παρατήρησε τους συνοχικούς δεσμούς των προτάσεων στην §2 και στην §3 του κειμένου; Πώς συμβάλλουν στην ανάδειξη του θέματος της καθεμιάς από αυτές;
4. Στην §4 του κειμένου ο συγγραφέας αναπτύσσει ένα επιχείρημα. Να παρουσιάσεις την οργάνωσή του, αξιοποιώντας τους συνοχικούς δεσμούς των προτάσεων του.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

I.M. Παναγιωτόπουλος, Ο σύγχρονος άνθρωπος (απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από τη συλλογή δοκιμίων «Ο σύγχρονος άνθρωπος» (1966) του λογοτέχνη, δοκιμιογράφου και εκπαιδευτικού I.M. Παναγιωτόπουλου (1901-1982).

[§1] Η αλλοτρίωση, δηλαδή η αποξένωση των ψυχών, είναι χαρακτηριστικό του καιρού μας από τα πιο βαρυσήμαντα. Και θα θεωρηθεί το λιγότερο παράδοξο, αν υποστηρίξω ότι και η αέναη χρήση της προπαγάνδας ερημώνει τις ψυχές, γιατί, απλούστατα, τυποποιεί και καταλύει την προσωπική ζωή. Η προπαγάνδα είναι πολιτική, κοινωνική, εμπορική. Είναι το σκληρό σφυροκόπημα που επιδιώκει να επιβάλει ένα προϊόν, οποιασδήποτε μορφής. Αυτό το προϊόν μπορεί να είναι μια πίστη, μια κοινωνική οργάνωση, ένα πολιτικό καθεστώς ή ένα είδος της καθημερινής χρήσης. Όλοι οι τρόποι της επικοινωνίας έχουν επιστρατευθεί, για να υπηρετήσουν την προπαγάνδα. Ο άμεσος λόγος, το ραδιόφωνο, ο κινηματογράφος, η τηλεόραση, το τυπωμένο χαρτί, περιοδικό, εφημερίδα, βιβλίο.

[§2] Μνημόνευσα και την εμπορική προπαγάνδα, δηλαδή τη διαφήμιση. Είναι δύσκολο να συλλάβει κανείς την έκτασή της και την επίδρασή της στη διαμόρφωση του σύγχρονου ανθρώπου. Η εμπορική διαφήμιση, με τα μέσα που έχει τώρα στη διάθεσή της, βρίσκεται την κάθε στιγμή μπροστά στα μάτια μας, σιμά στ' αυτιά μας, μια λέξη, μια φράση. [...] Έτσι, θύμα μιας μηχανορραφίας, ο άνθρωπος της εποχής είναι υποχρεωμένος, ακόμη και για τη διάσωση της ατομικής του αξιοπρέπειας, να ανανεώνει τα ατομικά μέσα της μεταφοράς του, τα έπιπλά του, τα σκεύη του, να αλλάζει τρόπο ζωής, να γίνεται άλλος. Αυτές οι μεταμορφώσεις απαιτούν πρόσθετες δαπάνες. Και οι δαπάνες πρόσθετο μόχθο. Και ο πρόσθετος μόχθος, προσανατολισμένος προς υλικά αποκτήματα, περιορίζει ολοένα και περισσότερο τον ελάχιστο χρόνο της προσωπικής ζωής. Έτσι ο άνθρωπος του καιρού μας έχει αλλάξει το αυτοκίνητό του ή το ψυγείο του ή το ραδιόφωνό του, αλλά έχει συνάμα μεγαλώσει και την εσωτερική μοναξιά

του. Η μέριμνα για τη συνεχή απόκτηση υλικών αγαθών, κεντριζόμενη από την εμπορική διαφήμιση, κατακαλύπτει το χώρο του εσωτερικού βίου. Γενική διαπίστωση: η εξωστρέφεια. Ο σύγχρονος άνθρωπος διαθέτει ελάχιστο χρόνο για να συνομιλήσει με τον εαυτό του, για να κοιτάξει ο ίδιος τον εαυτό του, δηλαδή για να φιλοσοφήσει, καθώς είπε ο Γιάσπερς. Οι εσωστρεφείς ανθρώπινοι τύποι αποτελούν σποραδικά φαινόμενα και, στις περισσότερες περιπτώσεις, νοσηρά. Γιατί η εσωστρέφεια δεν είναι πια αυτοσυγκέντρωση, αλλά περίτρομη καταφυγή στους εσώτερους χώρους του ατόμου από αδυναμία προσαρμογής προς τους όρους της κοινωνικής συμβίωσης. [...]

Παναγιωτόπουλος, Ι.Μ. (1985). *Ο σύγχρονος άνθρωπος* (11^η έκδοση, σσ. 70-71).

Αθήνα: Οι Εκδόσεις των Φίλων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να εντοπίσεις τον μηχανισμό με τον οποίο επιτυγχάνεται η συνοχή των παραγράφων του απόσπασματος. Ποια νοηματική σχέση δηλώνει;
2. Κυρίαρχος συνοχικός δεσμός στην §1 είναι η επανάληψη. Αφού τεκμηριώσεις την παρατήρηση αυτή, να εξηγήσεις την επιλογή του συγγραφέα.
3. «Αυτές οι μεταμορφώσεις ... της προσωπικής ζωής»: Ποιος είναι ο μηχανισμός με τον οποίο επιτυγχάνεται η συνοχή των προτάσεων σε αυτό το απόσπασμα της §2; Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, τον επέλεξε ο συγγραφέας;
4. «Όλοι οι τρόποι της επικοινωνίας έχουν επιστρατευθεί ... περιοδικό, εφημερίδα, βιβλίο»: Οι δύο αυτές προτάσεις της §1 δε συνδέονται λεξικογραμματικά. Να τις ξαναγράψεις, συνδέοντάς τις με κάποιον από τους συνοχικούς δεσμούς που γνωρίζεις. Ποιες διαφορές παρατηρείς ανάμεσα στη δική σου και στην αρχική έκδοχή;
5. «Γενική διαπίστωση: η εξωστρέφεια ... προς τους όρους της κοινωνικής συμβίωσης»: Ποια νοηματική σχέση κυριαρχεί στο απόσπασμα αυτό της §2; Ποιος συνοχικός δεσμός δηλώνει τη σχέση αυτή;

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Βασίλης Λαμπρινουδάκης, *Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης*

Ο Βασίλης Λαμπρινουδάκης είναι αρχαιολόγος και Ομότιμος Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το κείμενο δημοσιεύτηκε στον συλλογικό τόμο «Διάζωμα: Κίνηση πολιτών για την ανάδειξη αρχαίων θεάτρων».

[§1] Οι χώροι θέασης και ακρόασης που δημιούργησε η ελληνική αρχαιότητα αποτελούν για πολλούς λόγους μian από τις πιο σημαντικές ομάδες μνημείων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

[§2] Πρώτα απ' όλα, γιατί οι χώροι αυτοί, ως τόποι μαζικής συγκέντρωσης, για θρησκευτικούς, πολιτικούς ή ψυχαγωγικούς σκοπούς, εκφράζουν στην αρχιτεκτονική με τον προφανέστερο τρόπο τη δημοκρατική αντίληψη για τη ζωή και την έντονη αίσθηση κοινότητας που χαρακτήρισε τον αρχαίο βίο. Τα σχετικά αρχιτεκτονικά σχήματα εκείνης της δημιουργίας (θέατρα, βουλευτήρια κτλ.) εξακολουθούν μέχρι σήμερα να εξυπηρετούν ανάλογες δραστηριότητες.

[§3] Ο δεύτερος λόγος για την ιδιαίτερη σημασία αυτών των χώρων είναι ότι το θέαμα και ο λόγος που αναπτυσσόταν μέσα σ' αυτούς, ιδιαίτερα το ψυχαγωγικό θέαμα, με την πραγματική έννοια της ψυχαγωγίας, της αγωγής της ανθρώπινης ψυχής, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά πολιτισμικά αγαθά. Από τη γέννηση του δράματος στους χώρους λατρείας της αρχαίας Ελλάδας μέχρι και σήμερα ο λόγος και η δράση που εκτυλίσσεται μέσα σε θεατρικούς χώρους παράγουν πολιτισμό.

[§4] Και ο τρίτος λόγος είναι ότι στον χώρο της Μεσογείου, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, σώζονται σε μεγάλο αριθμό οι χώροι στους οποίους ασκήθηκε από την εποχή της διαμόρφωσής τους η θεατρική δημιουργία. Οι χώροι αυτοί, περισσότερο από όσο όλα τα άλλα κατάλοιπα του παρελθόντος, ασκούν στη σύγχρονη κοινωνία αλλά και τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, μian ιδιαίτερη πρόκληση επαφής του παρόντος με το παρελθόν, επειδή προσφέρονται κατ' εξοχήν για χρησιμοποίησή τους με την ίδια λειτουργία για την οποία σχεδιάστηκαν. Αυτή η επαφή του παρόντος με το παρελθόν, όχι μόνο των ειδικών αλλά και του ευρύτερου κοινού, είναι μια βασική επιδίωξη της σύγχρονης αρχαιολογίας, η οποία βλέπει τη δικαίωσή της στη βίωση από

την κοινωνία του ιστορικού περιεχομένου και του μηνύματος ζωής των μνημείων. Αλλά και από την άλλη πλευρά, η βίωση των μνημείων και η ένταξή τους στη ζωή εξελίσσεται από τάση σε απαίτηση της σύγχρονης κοινωνίας.

[§5] Η επιδίωξη της συνάντησης της σύγχρονης δημιουργικότητας και των διαμορφωμένων από το δημιουργικό παρελθόν σχημάτων θεατρικών χώρων, που εξυπηρετεί την παραπάνω απαίτηση, θέτει, βέβαια, προβλήματα, αφού τα αρχαία θέατρα και οι άλλοι χώροι θέασης, τα ωδεία, τα στάδια κτλ. είναι πλέον μνημεία, όλα με μικρότερες ή μεγαλύτερες φθορές και καταπονήσεις. Τα περισσότερα μάλιστα σώζονται αποσπασματικά, μέχρι σημείου αδυναμίας αναβίωσης και εξυπηρέτησης τους κατά προορισμό λειτουργίας τους.

[§6] Τα προβλήματα αυτά δεν πρέπει, βέβαια, με κανέναν τρόπο να οδηγούν σε αρνητική τοποθέτηση για τη σύγχρονη χρήση των κατάλληλων για τη δραστηριότητα αυτή μνημείων. Η επαφή του κοινού με τα μνημεία, και ιδιαίτερα στην περίπτωση αυτή η βίωση από το ευρύ κοινό σύγχρονων προβληματισμών και καλλιτεχνικών εκφράσεων μέσα από το ιστορικό περιβάλλον, είναι ο καλύτερος και αποτελεσματικότερος τρόπος προσέγγισης και οικείωσης της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Αλλά είναι, παράλληλα, και ο δραστικότερος τρόπος δημιουργίας στην ευρύτερη κοινωνία συνείδησης εκτίμησης και προστασίας των μνημείων μας.

Λαμπρινουδάκης, Β. (2009). Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης. Στο «Διάζωμα» *κίνηση πολιτών για την ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων* (σ.σ. 87-92).

Αθήνα: Εκδόσεις Διάζωμα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Οι τέσσερις πρώτες παράγραφοι του κειμένου συναποτελούν μια θεματική ενότητα. Ποιο είναι το θέμα της; Πώς οι μηχανισμοί που εξασφαλίζουν τη συνοχή τους συμβάλλουν στην ανάδειξη του θέματος αυτού;
2. Ποια είναι η νοηματική σχέση των τριών τελευταίων παραγράφων του κειμένου. Με ποιον συνοχικό δεσμό δηλώνεται;
3. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο σκοπός για τον οποίο γράφτηκε το κείμενο; Να απαντήσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις σου στις δύο προηγούμενες δραστηριότητες.

ΚΕΙΜΕΝΟ 4

Κώστας Τσιρόπουλος, *Επιτυχία*

Ο Κώστας Τσιρόπουλος (1930-2017) ήταν δοκιμιογράφος και εκδότης. Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή δοκιμίων «Δοκίμια ευθύνης» (1969).

[§1] Η επιτυχία στη ζωή είναι σταθερό αίτημα του ανθρώπου. Το πρώτο όνειρο, το οποίο φροντίζουν να ξυπνήσουν μέσα στην ψυχή του παιδιού οι γονείς, είναι το όνειρο της επιτυχίας. Και είναι νόμιμο αυτό το όραμα και δίκαιο το πάθος για επιτυχία που τροφοδοτεί την ύπαρξή μας αδιάκοπα.

[§2] Χρειάζεται να επιτύχει ο άνθρωπος στη ζωή, γιατί μονάχα τότε αισθάνεται βαθιά και ουσιαστικά εναρμονισμένος με τον κόσμο. Όταν πετυχαίνει, τότε δε φοβάται. Νιώθει να πηγάζει από μέσα του μια ιδιαίτερη δύναμη που του παρέχει το δικαίωμα να αντικρίζει κατάματα τους ανθρώπους, να ζει με έναν αέρα γαλήνης και σιγουριάς.

[§3] Όταν, όμως, αισθάνεται αποτυχημένος, θαρρεί πως η ζωή τον απωθεί, πως ο κόσμος τον εχθρεύεται. Σπάζουν οι ιστοί εκείνοι που κάνουν βέβαιη και μόνιμη τη σχέση του με τους άλλους. Η δυσπιστία και η ηττοπάθεια, η απαισιοδοξία και ο φθόνος κυριαρχούν μέσα του και κατατρώγουν τη διάθεση για γενναιοφροσύνη και αγάπη.

[§4] Το ερώτημα, λοιπόν, δεν είναι αν πρέπει ο άνθρωπος να φροντίζει να επιτύχει στη ζωή του. Στο ενδεχόμενο αυτό η απόκριση είναι καταφατική. Το πρόβλημα, που αντιμετωπίζει ο ευαίσθητος και σκεπτόμενος άνθρωπος, είναι ποιο νόημα έχει γι' αυτόν η επιτυχία. Καθημερινά, μάλιστα, έχουμε να κάνουμε με ανθρώπους μανιακούς της επιτυχίας, αλλά η επιτυχία αυτή σπάνια βλέπουμε να έχει ηθικό βάρος και πνευματική σημασία. Μας καταπλήσσει, αλλά δε μας φωτίζει. Μας αναγκάζει να τη λογαριάζουμε, αλλά δεν ελκύει την εκτίμησή μας, γιατί είναι εφήμερη.

[§5] Στην εποχή μας, κατά την οποία τα φαινόμενα λογαριάζονται περισσότερο από την ουσία των πραγμάτων, η επιτυχία πρέπει αναμφισβήτητα να φαίνεται. Πρέπει να έχει την κοινωνική αναγνώριση και επισφράγιση. Η κοινωνία πρέπει να εκδηλώνει την ευαρέσκειά της, να προσφέρει αξιώματα και τίτλους, να επιβραβεύει «τον επιτυχημένο» με επαίνους και κολακείες. Συνέπεια όλων αυτών, μάλιστα, είναι να ρέει το χρήμα

άφθονο και να στεφανώνει με άνεση υλική τον επιτυχημένο. Αυτή η απτή, η φαινομενική πραγματικότητα θεωρείται από τους ανθρώπους της εποχής μας επιτυχία.

[§6] Η επιτυχία αυτή δεν έχει ηθικές προϋποθέσεις. Το αντίκρισμά της είναι μονάχα κοινωνικό. Τόσο, που δίκαια θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι επιτυχία δεν μπορεί να υπάρξει για τον άνθρωπο, αν δεν υπάρχει κοινωνία, αν ο άνθρωπος δεν εισπράξει το χειροκρότημα της κοινωνίας. Δεν ενδιαφέρει αν η επιτυχία αυτή κατακτήθηκε με μέσα επαίσχυντα, με τρόπους πονηρούς, με κινήσεις ανήθικες. Για την κοινωνία αυτού του είδους η επιτυχία δημιουργεί δίκαιο. Ο επιτυχημένος δικαιώνεται, έστω κι αν πέρασε πάνω από πτώματα, επειδή η κοινωνία δείχνει να μην ερευνά τις αφορμές, τα κίνητρα, τα μέσα. Την ενδιαφέρουν τα αποτελέσματα. Η επιτυχία στη ζωή είναι ένα αποτέλεσμα.

[§7] Εντελώς διαφορετικά τοποθετείται το θέμα από την ηθική συνείδηση. Εκείνη εξετάζει όχι τόσο τα αποτελέσματα όσο τα κίνητρα, δεν την ενδιαφέρουν τα φαινόμενα αλλά τα υπάρχοντα εντός του ανθρώπου. Η ηθική συνείδηση γνωρίζει καλά πως η επιτυχία δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, αν ο άνθρωπος δεν ολοκληρωθεί ηθικά, αν δε φτάσει με την αξία του και την εφαρμογή του ηθικού νόμου στη δημιουργική και αγωνιστική παρουσία στη ζωή.

[§8] Μια τέτοια προσέγγιση συναρτά την επιτυχία με την ποιότητα και τον αγώνα. Πρόκειται για αγώνα συνεχή, που γίνεται, για να απελευθερωθεί ο άνθρωπος από το φόβο και την ανάγκη, να ζήσει σε μια κοινωνική πραγματικότητα που την προσδιορίζει ο αλληλοσεβασμός και η δικαιοσύνη. Έτσι, η επιτυχία συναρτάται με την ήρεμη συνείδηση ότι ο άνθρωπος πραγματοποίησε το χρέος του, ότι άφησε το ίχνος του ως ακέραια και δημιουργική ύπαρξη.

[§9] Επομένως, η επιτυχία είναι ποιοτικό μέγεθος. Εξασφαλίζει στον άνθρωπο την αίσθηση της πληρότητας. Τον αδελφώνει με το συνάνθρωπο. Του επιτρέπει μέσα από τη δημιουργική εργασία και το ήθος του να ενισχύει την πεποίθηση ότι πλάστηκε «καθ' ομοίωση του Θεού».

Τσιρόπουλος, Κ.Ε. (1969). *Δοκίμια ευθύνης*. Αθήνα: Αστήρ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Το κείμενο διακρίνεται σε τρεις θεματικές ενότητες. Να τις οριοθετήσεις και να αποδώσεις σε καθεμία έναν τίτλο ενδεικτικό του περιεχομένου της. Στην απάντησή σου να λάβεις υπόψη τους μηχανισμούς με τους οποίους επιτυγχάνεται η συνοχή των παραγράφων.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σχεδιασμός – Δημιουργία: Αγγελάκος Κωνσταντίνος,
Μαγγανά Αναστασία, Πασσάς Ιωάννης, Χριστόπουλος Δημήτριος

Ημερομηνία ανάρτησης: 16/04/2025

Έκδοση: v1.0

Το παρόν αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ (ΜΙΣ) 6010165, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021-2027» που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή